

**ОЦІНКА МІКРОЕЛЕМЕНТНОГО СКЛАДУ
ВІДХОДІВ ВУГЛЕЗБАГАЧЕННЯ ЯК ОСНОВА
ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ
ГІРНИЧОПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНІВ**

Мельник Олена

Вступ

Внаслідок видобутку, збагачення та переробки корисних копалин, нагромадження пустої породи та відходів виробництва відбувається концентрація ендогенних мінералів, збагачених рідкісними для поверхні хімічними елементами – важкими металами, радіонуклідами тощо, навіть незначні концентрації яких небезпечні для живих організмів.

Отже, метою роботи є вивчення кількісного та якісного складу мікроелементів у відвальних шатних породах Західного Донбасу як джерела забруднення об'єктів довкілля та визначення перспектив використання цих порід як вторинної сировини. Аналізи проб проведено у лабораторії геоекології НДІ геології.

У даній роботі вирішується наступні завдання:

- ▶ оцінка кількісного та якісного складу відвальних шахтних порід щодо вмісту важких металів, породоутворюючих, рідкісних і рідкісноземельних елементів;
- ▶ надати оцінку відходам гірничодобувної промисловості, як джерела забруднення об'єктів довкілля;
- ▶ оцінити ступінь токсичності відходів вугледобувної промисловості;
- ▶ дослідити можливість вторинного використання відходів вугледобувної промисловості.

Рис. 1. Розподіл компонентів отриманих за спектральним аналізом

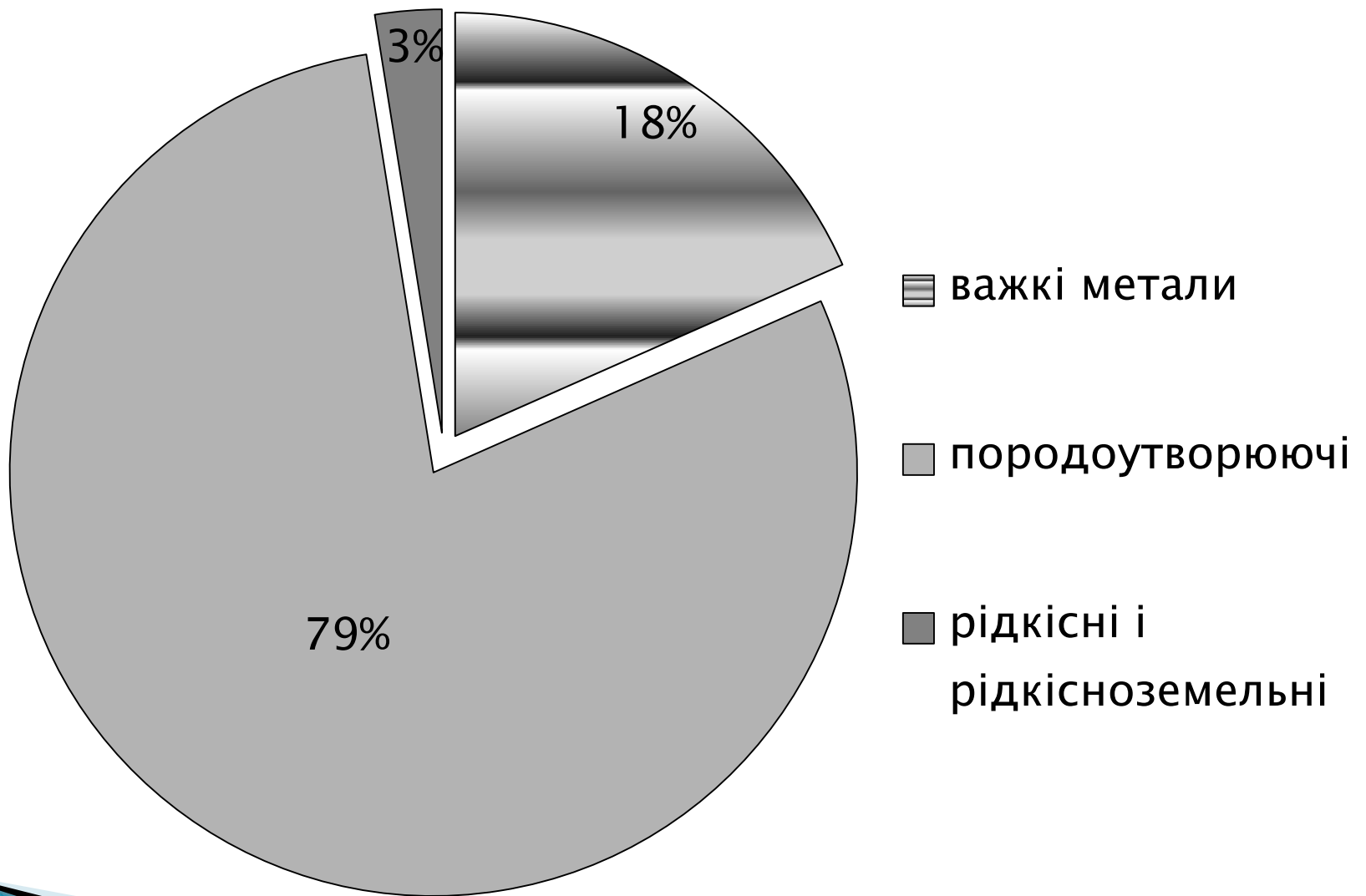
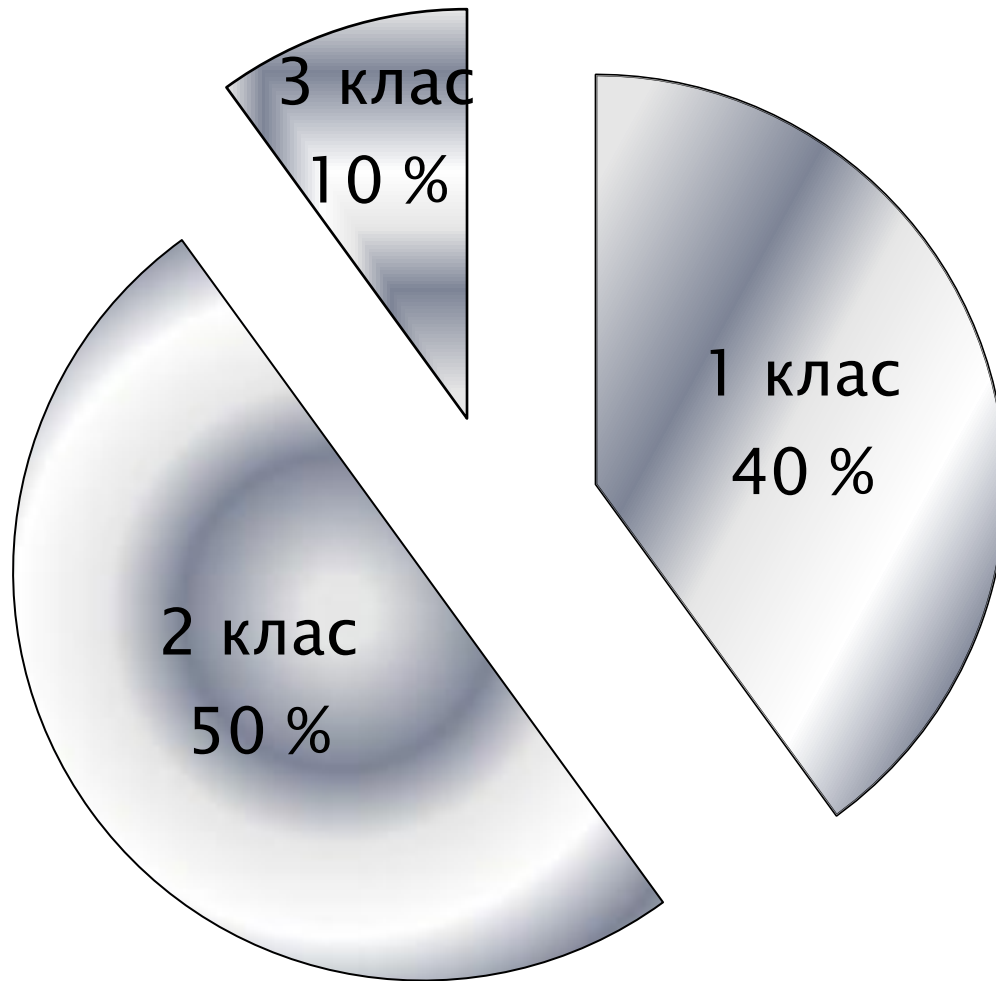

Рис. 2. Вміст важких металів за класами небезпеки у відходах

Таблиця 1. Діапазон концентрацій та розподіл породоутворюючих, рідкісних і рідкісноземельних елементів у породах Західного Донбасу

Елемент	Діапазон концентрацій, мг/кг											
	Частота зустрічання, %											
	1–3	3–7	7–15	15–30	30–50	50–100	100–200	200–300	300–500	500–1000	1000–5000	5000–7000
породоутворюючі												
Ba	–	–	–	–	–	–	–	–	100	–	–	–
P	–	–	–	–	–	–	–	–	57	43	–	–
Ti	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	86	14
V	–	–	–	–	14	86	–	–	–	–	–	–
Li	–	–	43	57	–	–	–	–	–	–	–	–
Рідкісні та рідкісноземельні												
Be	100	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ga	–	–	100	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Y	–	–	43	57	–	–	–	–	–	–	–	–
Yb	100	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ge	100	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Mo	100	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
La	–	–	–	100	–	–	–	–	–	–	–	–
Sr	–	–	–	–	–	100	–	–	–	–	–	–
W	–	100	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Nb	–	–	100	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Sc	–	100	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ce	–	–	–	100	–	–	–	–	–	–	–	–
Ag	–	–	–	100	–	–	–	–	–	–	–	–
Zr	–	–	–	–	–	–	86	14	–	–	–	–

Таблиця 2. Діапазон концентрацій та розподіл важких металів у породах Західного Донбасу

Метали	Діапазон концентрацій, мг/кг								
	Частота зустрічання, %								
	1–7	7–15	15–30	30–50	50–100	100–200	200–300	300–500	500–1000
1 клас токсичності									
Bi	100	–	–	–	–	–	–	–	–
Pb	–	57	43	–	–	–	–	–	–
Sn	100	–	–	–	–	–	–	–	–
2 клас токсичності									
Cr	–	–	–	14	86	–	–	–	–
Ni	–	–	57	43	–	–	–	–	–
Co	–	100	–	–	–	–	–	–	–
Cu	–	–	43	57	–	–	–	–	–
Zn	–	–	–	29	57	14	–	–	–
3 клас токсичності									
Mn	–	–	–	–	–	–	29	42	29

Таблиця 3. Порівняльна оцінка вмісту породоутворюючих, рідкісних і рідкісноземельних елементів з кларками

Елемент	Вміст у мг/кг			
	min	max	Середнє стандартна похибка	кларк
Ba	500	500	-	590
P	500	700	585,71 40,41	810
Ti	3000	7000	5000 436,44	4700
V	50	100	88,57 7,69	95
Li	15	20	17,86 1,01	30
Be	1	3	1,79 0,24	2
Y	10	20	17,14 1,49	34
Yb	1,5	2	1,83 0,11	3,4
Ge	1	2	1,5 0,15	1,3
Mo	1	1,5	1,36 0,09	1
La	20	20	-	44
Sr	70	100	74,29 4,29	290
W	5	5	-	1,3
Nb	10	15	13,57 0,92	20
Sc	7	7	-	14
Ce	30	30	-	75
Ag	20	30	21,43 1,43	0,06
Zr	70	100	74,29 4,29	290

Таблиця 4. Порівняний аналіз вмісту важких металів з ПДК та кларками

Елемент	Клас токсичності	Середнє стандартна похибка	min	max	ГДК у ґрунтах, валова форма, мг/кг	Кларк
Cr	I	80 7,56	50	100	100	70
Pb	I	16,43 1,43	10	20	32	15
Zn	I	80 13,27	50	150	100	60
Sn	I	2,5 0,24	1,5	3	4,5	3
Ni	II	35,71 5,28	20	50	85	44
Co	II	12,14 ,01	10	15	50	12
Cu	II	40 4,88	20	50	55	30
Mn	III	542,86 92,21	300	1000	1500	690

Таблиця 5

Індекси токсичності важких металів у відвальних шахтних породах Західного Донбасу

Елементи	Індекси токсичності за валовим вмістом
Cr	0,80
Pb	0,50
Zn	0,80
Sn	0,56
Ni	0,42
Co	0,24
Cu	0,73
Mn	0,36
Сумарний індекс	4,41

Висновки

- ▶ отримана санітарно–токсикологічна оцінка відвальних шахтних порід Західного Донбасу;
  - ▶ визначено клас небезпеки;
  - ▶ виділено пріоритетні забруднювачі;
  - ▶ розглянуто та доведено можливість вторинного використання відходів вугледобування.
-